

***Книжки, які допомагають
перейти на українську.
Ірена Карпа***

Департамент культури і туризму
Полтавської обласної військової адміністрації
Обласна бібліотека для юнацтва ім. Олесе Гончара

Книжки, які допомагають перейти на українську. Ірена Карпа

Біобібліографічне досьє

УДК 016:821.161.2(477)
К 56

Укладач: Ольга Пошибайло

Книжки, які допомагають перейти на українську. Ірена Карпа: біобібліографічне досьє / Полтавська обласна бібліотека для юнацтва імені Олеся Гончара ; уклад. О. Пошибайло. – Полтава : ПОБЮ імені Олеся Гончара, 2025. – 28 с.

Досьє присвячене творчості Ірени Карпи – письменниці, чиї книги допомагають природньо перейти на українську мову. Людині, яка втілює сучасний образ української інтелектуалки: вільної, іронічної, творчої, тому в її текстах українська звучить легко і живо.

Це досьє – про любов до слова, що робить нас справді українцями.

Видання адресоване молодим і дорослим читачам, які цінують відвертість, самоіронію та свободу самовираження. Тим хто шукає власну ідентичність, прагне сучасної української мови та відкритого погляду на світ і себе в ньому.

Полтавська обласна бібліотека для юнацтва імені Олеся Гончара, 2025

ЗМІСТ

<i>Від укладача</i>	<i>С. 4</i>
<i>1. Ірена Карпа як мовна й культурна особистість</i>	<i>С. 5-10</i>
<i>1.1 Шлях до української мови</i>	<i>С. 10-12</i>
<i>2. Творчість Ірени Карпи: легкість і щирість українського слова</i>	<i>С. 12-18</i>
<i>3. Мова, війна, література: позиція Ірени Карпи</i>	<i>С. 18-22</i>
<i>3.1 Вишиванка і мова як код ідентичності</i>	<i>С. 23-24</i>
<i>4. Відгуки читачів і вплив на аудиторію</i>	<i>С. 24-25</i>
<i>Бібліографічні джерела</i>	<i>С. 26-27</i>

Від укладача

Тема переходу на українську мову актуальна через її зв'язок із національною ідентичністю, культурною спадщиною та боротьбою за суверенітет. Це важливий крок для збереження культури та внутрішнього зміцнення єдності українців, особливо в умовах тиску російськомовного середовища та тривалої русифікації.

У час, коли українська мова стає не лише засобом спілкування, а символом національної гідності, усе більше людей прагнуть перейти на неї в побуті, роботі, творчості.

Цей процес буває непростим – особливо для тих, хто виріс у двомовному середовищі чи довгі роки спілкувався російською. І саме тут на допомогу приходить література. Хороша книга не повчає, а занурює у світ живої, природної мови, у якій хочеться залишитися.

Сучасні українські письменники створюють тексти, здатні надихати й підтримувати в мовному переході.

Серед них – Ірена Карпа, чия творчість поєднує іронію, гострий розум, емоційну глибину та щирість. Вона не боїться говорити про складне простою українською, показуючи, що мова може бути не лише інструментом патріотизму, а й способом бути собою.

Її книги допомагають читачам не лише почути красу українського слова, а й відчувати його внутрішню свободу. Через легкість і природність письма Карпа дає приклад того, що українська – це мова, якою можна жартувати, любити, злитися, мріяти. Саме тому її твори стали для багатьох читачів своєрідним «мовним містком» – шляхом до власного, справжнього українського звучання.

Тож, коли йдеться про книги, що допомагають перейти на українську, Ірена Карпа – одна з найпомітніших постатей сучасної літератури. Вона не лише письменниця, а й журналістка, мандрівниця, людина, яка живе українською у всьому – в слові, думці, почутті. Її творчість – це простір свободи, де мова дихає, сміється, часом провокує, але завжди залишається собою.

Саме тому варто розглянути Ірену Карпу як мовну й культурну особистість, що впливає на сучасного читача й надихає сприймати українську як природну, живу й привабливу.

1. Ірена Карпа як мовна й культурна особистість

Біографія

Ірена Карпа – українська письменниця, співачка, громадська діячка, журналістка та телеведуча. Публічна інтелектуалка з власним упізнаваним стилем, яка активно формує сучасний український культурний простір, є солісткою гурту «Фактично Самі» (пізніше Qarpa). Член Українського ПЕН. Учасниця Євромайдану. Від жовтня 2015 року по липень 2019 року – перша секретарка з питань культури посольства України у Франції.

Народилася 8 грудня 1980 року в Черкасах. Через два роки родина переїхала до Івано-Франківська, а звідти – в Яремче на Прикарпатті. Молодша сестра Галина Карпа – письменниця, співзасновниця і экс-шеф-редакторка артжурналу «Аж», авторка книги оповідань «Пппппп». Карпа вчилася у художній школі. Щоліта відвідувала бабусю в Черкасах і у 11-річному віці перейшла на спілкування українською на той час в російськомовних або суржикомовних Черкасах. Однолітки глузували, перекручуючи українські слова і називаючи її «селючкою», проте вона не піддавалася тиску.

У 1998 році вступила до Київського національного лінгвістичного університету на відділення французької філології. Закінчивши навчання у 2003 році, отримала ступінь магістра іноземної філології за спеціальністю «англійська та французька мови». Темою її дипломної роботи були: «Прояви архетипу Великої Матері в романах Мішеля Уельбека «Елементарні частинки» і Юрка Іздрика «Подвійний Леон».

Музична діяльність

Ще у школі Карпа брала участь у духовому ансамблі. В 16 років записала першу пісню «Я чекатиму». Займалася вокалом під час навчання в університеті. В цей же час познайомилася з Олегом Артимом, гітаристом і лідером гурту **«Фактично Самі»**. Записавши з ним як експеримент електронний трек «Повітря», Карпа незабаром приєднується до «Фактично Самих» і стає вокалісткою і басисткою гурту. Перший альбом **«Д.дькова гра»** був підпільно записаний за три ночі на студії, де працював Артим.

Після першого альбому до гурту увійшов друг Карпи Артур Даніелян, який перейняв роль басиста. У 2000 році вони втрьох починають запис другого альбому **«Б. П. П. (Болезні Певчих Птиц)»**, завершеного 2001 року вже на власній студії Fuck!Submarine. Наступний альбом **«Космічний вакуум»** був записаний роком пізніше. Тоді ж був записаний і дебютний кліп на пісню **«Код»** з «Космічного вакууму».

У 2003 році Карпа записала вокальні партії відразу для двох наступних альбомів і поїхала на рік в Індонезію. За її відсутності Артим і Даніелян продовжили роботу над альбомами, а до гурту приєдналася віолончелістка Євгенія Смолянінова. Наприкінці 2004 року був виданий **Kurva Cum Back**, за ним у 2005 році вийшов альбом **«Lo-Fi TRaвми»**. Його супроводжував всеукраїнський тур разом з новим барабанщиком Андрієм Когутом.

У 2007 році «Фактично Самі» випустили раніше записаний «Космічний вакуум» і змінили назву на **Qarpa**. Вже в новій якості гурт в тому ж році представив альбом **«IN ЖИР»**. Одну з пісень, **«Клей»**, написав лідер «Скрябіна» Андрій Кузьменко, а в пісні **«Леді Ду»** разом з Карпою співає вокаліст «Тартака» Сашко Положинський.

У вересні 2011 року у київському клубі Crystal Hall пройшла презентація альбому **«& I made a man»**. Альбом писався протягом 10 років і включив пісні англійською, іспанською та французькою. За жанром це мікс із трип-хопу, європопу і латини. У грудні 2012 року Карпа з гуртом виступила на розігріві концерту Меріліна Менсона в Києві, вийшовши на сцену в сукні з сала.

У травні 2015 року Qarpa випустила альбом **«Made in China»**, а в липні презентувала кліп **«Розмір має значення»** на пісню «Допобачення» з альбому. В листопаді 2015 року гурт виступив на спільному концерті з Kozak Sestem у київському клубі «Sentrum», виконавши треки з «Made in China».

6 лютого 2024 року Ірена записала спільний кліп **«Виживи»** з гуртом «Жадан і Собаки».

Літературна діяльність

У 2001 році колишній продюсер гурту «Фактично Самі» Олег «Мох» Гнатів (який згодом став продюсером «Перкалаби») показав тексти Карпи своєму знайомому Юрію Іздрику, головному редактору літературного журналу «Четвер». В результаті у «Четверзі» була опублікована спочатку розповідь **«Білявчик»**, а потім **«Сни Ієріхона»**. Тоді ж Карпа почала друкуватися в молодіжному журналі «Молоко», де до 2009 під псевдонімом «Соя Лось» вела рубрику про секс.

Перша книга Ірени Карпи – **«Знес Паленого»** – була видана в 2002 році в Івано-Франківську. До неї, зокрема, увійшли повість **«50 хвилин трави»** та оповідання **«Сни Ієріхона»**. Ці ж твори разом з розповіддю **«Ганеша и Синкопа»** та інтерактивним романом **«Полювання в Гельсінкі»** склали книгу «50 хвилин трави», видану в 2004 році видавництвом «Фоліо». У тому ж році «Фоліо» видало роман **«Фройд би плакав»**, що став підсумком подорожі Карпи Південно-Східною Азією. Четвертою її книгою став ще один роман – **«Перламутрове Порно (Супермаркет самотності)»**, який вийшов у 2005 році у видавництві «Дуліби», а п'ятою – роман **«Bitches Get Everything»**, виданий у 2006 році «Клубом сімейного дозвілля» (КСД).

У 2006 році вийшов польський переклад роману «Фройд би плакав», а також чеський і болгарський переклади роману «Перламутрове Порно», а 2007 року – польський переклад «50 хвилин трави» та російський переклад

«Перламутрового Порно». У 2008 році КСД перевидав «Перламутрове Порно» під назвою «Супермаркет самотності. Перламутрове порно» і випустив нову книгу Карпи – **«Добло і Зло»**, представлену на Форумі видавців у Львові. Ця книга складається з двох частин – **«Привид моєї школи»** з короткими сценками з дитинства та **«Планета тьолок»** з історіями із дорослого життя. На початку 2009 книга «Добло і Зло» отримала антипремію «Золота булька». В той же час, за рейтингом читачів журналу «Корреспондент», книга увійшла в десятку найкращих українських книг 2009 року.

У 2010 році новела Карпи **«Цукерки, фрукти і ковбаси»** увійшла до збірки **«Декамерон. 10 українських прозаїків останніх десяти років»**, випущеної до ювілею видавництва КСД. У вересні 2011 року вийшла книга **«Піца "Гімалаї"»**. Карпа написала її, перебуваючи в Гімалаях, і охарактеризувала її зміст як «діалог християнства з буддизмом». У 2012 році КСД зробив ще одне перевидання Карпи – «Bitches Get Everything» під назвою **«Суки отримують все»** – і випустив її нову книгу **«З роси, з води і з калабані»**. В останній з іронією описується життя в Яремчі в останні роки срср і після здобуття Україною незалежності, а також історії української дівчини Кропиви на заробітках у Парижі. Книга посіла перше місце у топ-5 продажів видавництва КСД на «Книжковому арсеналі».

У 2013 році стартував інтерактивний проєкт письменниці **«Історії моїх жінок»**, створений, щоб жінки могли поділитися своїми історіями з іншими. Незабаром вийшло однойменне періодичне видання. У 2014 вийшла збірка Карпи **«Письменниця, співачка, мандрівниця»**, до якої увійшло інтерв'ю з Карпою, її колумністика і свіжа есеїстика. У тому ж році вийшла друком книга **«Baby travel. Подорожі з дітьми або, Як не стати куркою»** з іронічними історіями про подорожі різними країнами світу разом з дітьми. Навесні 2015 року Карпа уклала збірку **«Волонтери. Мобілізація добра»**, яка включила кілька творів самої Карпи, а також вірші, оповідання й есе інших українських авторів. У 2019 році, після тривалої паузи, Карпа представила новий роман **«Добрі новини з Аральського моря»**. Книга була представлена на IX Міжнародному фестивалі «Книжковий арсенал». Видавництво «Книголав» назвало роман найпопулярнішою книгою фестивалю. Понад 1000 примірників було куплено відвідувачами.

Цікавим є те, що навіть ті, хто не прочитав жодної книжки Ірени Карпи, знають, що вона письменниця і це свідчить про її впізнаваність

Політична діяльність

Напередодні президентських виборів 2004 року Ірена Карпа підписала «Відкритий лист дванадцяти аполітичних літераторів про вибір і вибори» проти Януковича і на підтримку Ющенка. У лютому 2010 року взяла участь у протесті проти рішення Конституційного суду України визнати неконституційною постанову уряду, яка зобов'язувала загальноосвітні навчальні заклади «у робочий час постійно застосовувати українську мову». Під час візиту президента Януковича до Берліна у серпні 2010 року Карпа організувала там пікет проти

згортання демократії в Україні. До дня народження екс-прем'єрки Юлії Тимошенко у листопаді 2011 року, яка перебувала в ув'язненні, Карпа сфотографувалася з косою у стилі Тимошенко і висловила на її підтримку. У жовтні 2012 року брала участь у художньо-адвокаційному проєкті «Відкритий світ для відкритої України», присвяченому проблемам отримання європейських віз українцями.

Під час Євромайдану була активною учасницею протестів, регулярно виступала зі сцени, влаштовувала розпродаж свого гардероба для збору коштів на Майдан, їздила в регіони для підтримки місцевих мітингів, готувала їжу протестувальникам і вивозила поранених. У березні 2014 року записала відеозвернення до жителів Криму з осудом російської агресії. У серпні-вересні 2014 Карпа продала свій кабріолет Peugeot і провела кілька благодійних концертів гурту Qarpa для допомоги українським військовим у зоні АТО. Восени того ж року разом з сайтом rodbnosty.ua випустила серію мультфільмів про «ватників» і «вишиватників».

У жовтні 2015 року Ірена Карпа призначена першою секретаркою з питань культури посольства України у Франції. У 2016 виступила кураторкою низки заходів у Парижі, зокрема виставки політичної карикатури Юлії Носар «25 неприємних малюнків», виставки українських художників «Crimee – Lviv: Enjoy!», українського артпавільйону на фестивалі «Береги Європи». У травні 2018 року на Паризькій книжній ярмарці вручила збірку «Оповідання» у французькому перекладі незаконно ув'язненого в росії українського режисера Олега Сенцова президенту Франції Еммануелю Макрону.

З початком повномасштабного вторгнення росії вона активно займається волонтерською діяльністю та адвокацією України у французьких медіа.

Нагороди

- Гран-прі конкурсу молодих письменників «Гранослов» (1999).
- Премія Best Ukrainian Awards у номінації «Наймодніша письменниця» (2006).
- «наймолодша письменниця», звання секс-символу сучасної української літератури на Львівському Форумі видавців (2008).

Особисте життя Ірени Карпи завжди було приводом для чуток, втім про свої романи та інтрижки вона не любить розповідати. Відомо, що письменниця вперше поцілувалася в 11 років, а в 12 вже «безбожно бухала» з подружками і мала бойфренда.

У студентські роки Карпа недовго зустрічалася з Андрієм Хливнюком, вокалістом «Бумбокс», а також досліджувала свою сексуальність – авторка багато експериментувала, зокрема із жінками.

Вперше Ірена погодилася вийти заміж у 2008 році – її обранцем став письменник Антон Фрідлянд. Чоловік підкорив Карпу «чемністю, інтелігентністю і освіченістю». Заради коханої Фрідлянд почав розмовляти українською, що стало несподіванкою для його друзів. А от письменниця не хотіла нічим поступатися. Карпа навіть не змінювала прізвище.

«Я погодилася виходити заміж якраз на такому підйомі, коли тільки починаються стосунки, коли такий закоханий, що зараз хочеш оженитися і кажеш: «Да!». А потім відступати вже нікуди. Навіть якщо б передумала, то вже мусиш, бо пообіцяла. Ми познайомилися тут, потім поїхали до Індії, там вирішили одружитися», – ділилася артистка.

Втім, шлюб Карпи і Фрідлянда тривав недовго – вже за рік пара розійшлася. Ірена хотіла зберегти дружні стосунки з ексом, але він був проти цього. Єдине, що їх пов'язувало, – собака Карма.

Коли стосунки Ірени і Антона доходили кінця, письменниця познайомилася із американським фінансистом Норманом Полом Хенсенем. Чоловік довгий час слідкував за музичною творчістю Карпи, спочатку у гурті «Фактично самі», а потім у «QARPA».

Хенсен подарував артистці квиток до Парижа, де між ними і з'явилася хімія. «Ми поїхали туди з ним разом. Тільки пару днів Норман був зі мною – далі я поїхала сама до своєї подруги в Бретань, думати. Ті перші дні з ним були фантастичні, в стилі Фріди Кало і Дієго Рівери – він відразу ж запропонував одружитися. Це сталося у французькому метро», – розповідала Ірена Карпа в інтерв'ю «Українській правді. ЖИТТЯ».

Пара багато подорожувала разом і врешті таємно одружилася в Сан-Франциско. Після святкування новоспечене подружжя відправилося «на озера, у скелі і гори» у медовий місяць.

У їхньому шлюбі було безліч яскравих моментів і хвилюючих подій: від тисяч кілометрів захопливих подорожей до найважливішого – появи на світ двох донечок, Кори та Каї.

Однак ця історія завершилася у 2014 році на тлі Євромайдану. Карпа, котра була активною учасницею протестів, пізніше розповіла, що через хвилювання в Україні Норман втік за кордон. Горе-чоловік залишив кохану з двома дітьми самих у Києві.

Розлучення пара оформила дистанційно. А вже після переїзду Ірени з дочками у Францію вона зробила ексчоловікові документи, щоб він бачився з дітьми.

Зі своїм третім чоловіком Ірена Карпа познайомилася випадково, в Парижі. Майбутнє подружжя опинилося на вечірці, на яку Луї привів свою «мадемуазель». Ірена пригадувала, що на початку їхньої історії стосунки вже ледь не завершилися: на горизонті з'явилося чимало його колишніх і «майже колишніх», які надсилали їй погрози та влаштовували істерики. Та саме в цей момент він несподівано повіз її в гори на Корсиці – туди, де панували тиша й спокій.

«І зіграв 9-й ноктюрн Шопена голяка. Я так здивувалася, що аж закохалася. І виклала йому Je t'aime шкірками від ковбаси і камінцями – на горі, на закинутій лижній станції...» – пригадала Ірена в інтерв'ю JetSetter.ua.

Луї зробив пропозицію Ірені в ресторані готелю Vendome у Парижі. Для неї це стало справжнім сюрпризом і водночас дивним збігом: саме в цьому місці колись завершилася її попередня історія кохання. Вона зізнавалася, що французи

зазвичай уникають шлюбів, але цього разу все було традиційно – маленька коробочка з каблучкою і солітером.

Весілля відбулося у компанії багатьох друзів нареченого. Ірена хотіла тихе свято в близькому колі, а от для Луї цей шлюб був першим, тож він наполог на вечірці.

Концепція свята була простою й символічною: бургундське вино – як данина походженню Луї, та українська кухня – як частинка Ірени.

«Секрет щасливих стосунків? Не приймати одне одного за належне, дивитися свіжим поглядом, не йти на компроміси, що наступають на горло твоїм життєвим цінностям, а знаходити спільні інтереси. Наче і все. Будьте живі, закохані й кохані», – каже Ірена.

1.1 Шлях до української мови

«Обзивали селючкою, але я не могла підвести тата»

Харизматична й упевнена у своїх принципах, Карпа відома своїм сміливим висловлюванням і послідовною позицією щодо української мови та культури.

На своїй сторінці у Facebook, Карпа розказала історію з дитинства про те, як в 11 років вирішила розмовляти російською мовою, бо мріяла сподобатися хлопчикові Юрі з росії, який приїхав на літо до бабусі в Черкаси.

В ті часи у дворі серед однолітків підліток з рф користувався популярністю, тому діти намагалися його наслідувати і теж всі як один почали спілкуватися російською.

Батько Карпи, почувши діалог дочки з однолітками, дав їй пораду, що змінило її життя: **«Не будь, як усі»**.

«Уявіть собі, вам 11. Все, чого вам хочеться, це подобатися хлопчику Юрі, що приїхав до черкаської бабусі з Сахаліну... Цибатий Юра сміється й кривляє слова, якими до мене звертається бабця Ліда. Українська фонетика видається йому смішною. Юра – популярний хлопчик. Щоби догодити Юрі, сміються всі мої подружки. Я червонію. Надворі ми всі між собою говоримо російською, хоча вдома з батьками кожна – українською. Десь тими ж днями тато викликає мене «на розмову» на балкон. «Не будь як всі, – каже мені тато, – досить переходити з друзями на російську. Лишайся собою. Вони хай краще переходять. Вони ж українці, це нормально». І правда нормально, думаю вже доросла я. У Франції говорять французькою. В Німеччині німецькою. Ніхто тебе при цьому не питає, чи ти лютий націоналіст, чи

приїхав із заходу країни, раз розмовляєш однойменною мовою», – написала Карпа.

То ж після слів тата майбутня письменниця вирішила спілкуватися виключно українською мовою. Спочатку у дворі діти зустріли її глузуваннями та образами – називали селючкою. Після цього був, мабуть, найскладніший етап – не зламатися під тиском однолітків.

За словами Карпи, вона не могла підвести тата, то ж витримала все, щоб, як і обіцяла, «залишитися собою».

«Тато поїхав додому, лишивши мене у бабусі з обіцянкою говорити виключно українською й не прогинатися під дворову цензуру. Я не знаю, як вам пояснити, що відчуває 10-річна дитина, яка раптом змінює прийняті правила вулиці... Мені було нелегко. Особливо спочатку. З усіма тими юрами, що сміються з тебе й обзивають селючкою. З усіма тими юлями, що сміються юрі на догоду. І з мамами юль, що ставлять тебе донькам в приклад: «Он послухай, як Ірена літературно розмовляє українською, не те що ти, суржилом... Учіться!» – так, наче єдине, чого тобі не вистачало, це їхніх заздрощів і репутації задрота. Але я не могла підвести тата. Тому продовжувала говорити українською», – згадала Карпа.

Вже через рік, приїхавши знову до Черкас, Карпа розмовляла українською, а її друзі навіть не помічали цього – звикли. Ця історія «назавжди відштовхнула її від спокуси падати в обійми конформізму».

«І якщо спочатку було пекельно важко, то потім лиш незручно, наче ходиш у кросівку з камінцем всередині. Зрештою, камінець у кросівку стирається, і діти в дворі знаходять інший об'єкт знущань, цікавіший за тебе, бо ти ж не плачеш і не ображаєшся. А наступного року, приїхавши на канікули в Черкаси, я говорила українською, як ні в чому не бувало. І ніхто й уваги не звертав. Тепер я знаю, що секрет прийняття інакшості – це діяти, наче ти не робиш нічого аномального. Той дитячий епізод раз і назавжди відпихнув мене від спокуси падати в обійми конформізму. А цікаво, що зараз із Юрою? Ким він виріс? Чи одружився? Що думає про війну проти людей, з якими він провів дитинство під черкаською шовковицею?.. Хоча насправді байдуже», – наголосила Карпа.

Ірена вважає, що перехід на українську має відбуватися без примусу, але з розумінням того, що мова – це частина гідності й культурного коріння.

Ірена втілює українську сучасність: вона не «повчає», а живе у своїй мові щодня – у творчості, спілкуванні, публічних виступах. Саме тому її приклад стає близьким і зрозумілим тим, хто лише робить перші кроки до українського слова.

Ірена Карпа, доволі часто приїжджає в Україну, розповідає про неприємну тенденцію стосовно української мови, що помітила в Києві. За словами журналістки, після початку повномасштабної війни вона чула в столиці лише солов'їну, однак тепер дедалі більше людей знову переходять на російську.

Карпа зізналася: така ситуація її по-справжньому тригерить. Вона не розуміє, чому українці знову починають розмовляти мовою країни-агресора, у той час коли рф не припиняє атакувати нашу державу. Своїми думками письменниця поділилася в інтерв'ю «Українському Радіо».

«Кожного разу після приїзду в Київ я маю певний зріз настроїв щодо мови. Був період, коли я чула лише українську. Це було так класно, так звеселяло серце. Але за кілька останніх приїздів я все більше чую російську від дорослих. Не демонстративну мову, цілком побутову. Якщо я колись казала, що в Україні мене не турбує російська, бо я розумію, що це говорять українці, то зараз дуже хвилює. На Київ летить балістика, гинуть люди і щодня чути дрони. І в мене питання, чи це перейшли на російську ті люди, які спочатку перейшли на українську через страх, чи це «ждуни». Може вони думають, що типу все, Америка нам не допоможе, Росія прийде і треба посилювати скіли російської мови. Або це ті люди, які зрозуміли, що можна більше не прикидатися, що я такий патріот і буду робити так, як мені більш зручно», – зазначила письменниця.

З іншого боку, як зауважила Ірена Карпа, не можна вважати, що в Україні критична ситуація із національною свідомістю. За словами співачки, вітчизняна культура стає дедалі популярнішою серед громадян нашої країни, адже українські артисти збирають повні зали слухачів та багато людей хочуть потрапити на театральні вистави. Однак вона не може сказати, як довго буде зберігатися такий запит.

Ірена Карпа також закликала батьків спілкуватися зі своїми спадкоємцями солов'їною: «Тут навіть не про патріотизм. Просто пам'ятайте, що коли ви розмовляєте з дитиною українською, то робите з неї вільну, нормальну людину, а не упослідженого раба. Коли ти перестаєш говорити російською, то Росія втрачає над тобою владу».

2. Творчість Ірени Карпи: легкість і щирість українського слова

Мова Ірени Карпи – це свіже повітря сучасної української літератури. Вона поєднує природність розмовної української з глибиною думки, влучними спостереженнями і гумором. Карпа гостра на слово, нестандартна, смілива, принципова. У її текстах немає надмірного пафосу – натомість є справжність, сміливість і грайливість. Саме це робить її книги такими близькими тим, хто починає говорити й думати українською.

Карпа не боїться слів, які «живуть на вулиці» – розмовних, емоційних, часом різких. Проте саме завдяки цій щирості мова її героїв звучить по-справжньому. Вона показує, що українська може бути різною: і ніжною, і дотепною, і бунтівною. Її

тексти допомагають звільнитися від страху зробити помилку – бо головне не досконалість, а живе мовлення.

Як говорить сама авторка:

«Мене завжди приємно дивують люди, які приходять на презентації та літературні зустрічі за кордоном, але ніколи не читали мене до того. Тому що є ціле покоління, яке виросло на моїх ранніх книжках, ставши вільним і реалізованим. Але є й ті, хто відкриває для себе сучасну літературу України після початку повномасштабної війни, вирішивши перейти на українську мову. Так от, я з чистим серцем можу радити свої твори таким людям.

Я пишу просто і зрозуміло, не намагаючись здаватися кимось захмарним чи надто розумним. Ще років 15 тому найкращим компліментом для мене були слова мешканців Донецька чи Луганська про те, що мої книжки допомагають їм перейти на українську. І це були люди віку моїх батьків! Тому раджу брати будь-яке видання, яке вам приємно тримати в руках.

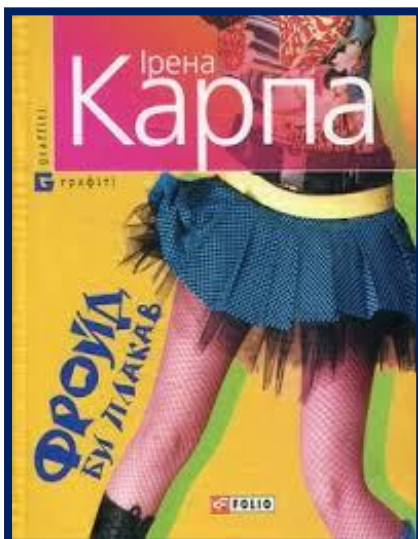
Якщо любите читати щось пригодницьке та об'ємне, що замінить вам серіал – беріть роман «Добрі новини з Аральського моря». Якщо вам до душі невігдані історії про стосунки, то для вас є книжка «Як виходити заміж стільки разів, скільки захочете». Якщо хочете трилер і детектив, тоді це мій останній роман «Тільки нікому про це не кажи». Щиро раджу й нову збірку «Я не знаю, як про це писати». Відкриєте для себе аж 33 нових жіночих імен».

Звісно ж, люблю виступати наживо, давати майстер-класи й концерти. Приємно бачити, що і східні області України тепер говорять українською. Збулась моя велика мрія юності.

Коли говорила з військовими поблизу лінії фронту, важливо було розпитати в них, як усе зсередини. І що вони хочуть передати європейцям: журналістам, експертам і тим, хто вирішує, чи давати зброю Україні.

Завжди кажу на зустрічах, що читання паперової книжки на ніч заспокоює нерви. Мозок подразнюється не так сильно, як після безкінечного гортання соцмереж. Ми так чи інакше дивимось усі ці новини, меми, коментарі... А краще перед сном відродити теплу традицію ліжкової лампи: коли зручно вмовстився і читаєш щось собі в кайф. Спитьсся солодше. Перевірено!

Серед її творів, які особливо допомагають втягнутися в українську, можна назвати:

Карпа І. Фройд би плакав : роман / І. Карпа. – Харків: Фоліо, 2006. – 238 с. – (Графіті).

«Фройд би плакав» – умовно щоденникова проза, написана на тлі подорожі авторки Південно-Східною Азією. Це мандрівка не лише територіями, а й внутрішніми станами, де біль межує з прозрінням, а самотність – із самопізнанням. Карпа занурює читача в потік свідомості, щоденникові спостереження й глибокі рефлексії про ідентичність, жінку, світ і любов.

Читаць вирушає з героїнею у подорож не лише в просторі, а й у глибини її свідомості, де стираються межі між болем і прозрінням, між сексом і любов'ю, між втечею і поверненням до себе.

В книзі піднімаються теми, які болять і які ми звикли замовчувати: родинні травми, незавершені стосунки, внутрішні комплекси, соціальне несприйняття. Але подача – не важка і не психологічно «академічна». Тут багато самоіронії, живих діалогів, коротких фраз, які звучать так, як люди говорять у реальності.

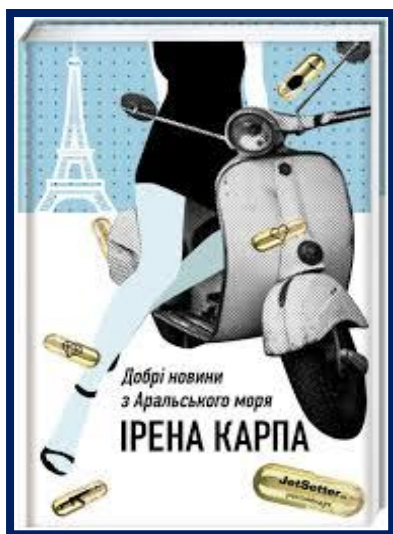
У центрі – жінки, які не просять дозволу бути тими, ким вони є, і вибудовують життя за своїми правилами.

Ідеально пасує для шанувальників сучасної української літератури, де важливішою за сюжет стає чесність.

Мовний ефект: українська показана як мова щирості і прямої, немає пафосу – лише природність, текст змушує думати внутрішніми монологами українською.

Книга адресована: тим, хто боїться «неправильно говорити», тим хто звик думати російською, але хоче перейти.

Читаючи відчуваєш, що українською можна проговорити навіть найважче – і з гумором залишитись собою.

Карпа І. Добрі новини з Аральського моря : [роман] / І. Карпа. – Київ : Книголав, 2019. – 592 с. : тв. – (Полиця бестселер).

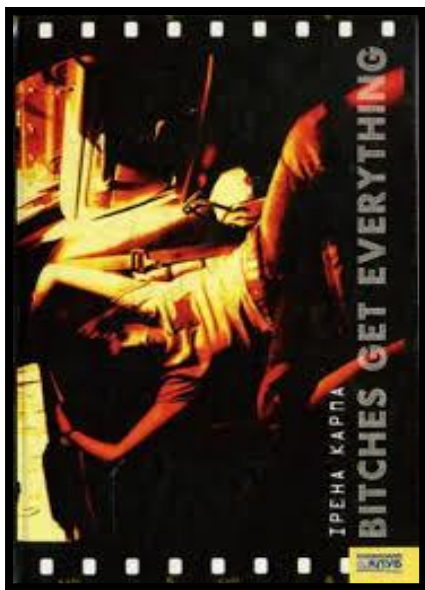
«Роман писався три роки, вбираючи в себе реальні історії реальних жінок. Через це в ньому нема ні повністю позитивних, ні повністю негативних героїнь, а є різні психотипи, де кожна читачка знайде себе. Хтось буде бісити, хтось смішити, хтось змусить плакати. Бо в книзі є все: фешн, секс, стиль життя, зрада, втеча, пошук себе, вбивство, інтрига, смак вина і багато-багато Парижа. Хтось їздить на Астон Мартині, а хтось краде монетки, залишені

офіціантові на чай. В певний момент долі цих моїх жінок переплітаються, і так – не читайте кінець відразу, щоб не спойлити, хто вбивця. Я люблю їх всіх. У кожній із них є часточка мене. І часточка вас. Тому сміливо пірняйте», – коментує Ірена Карпа. До написання роману Ірену надихнув переїзд до Парижу кілька років тому. В основі сюжету пригоди чотирьох героїнь, яких об'єднує українське походження і секрети з минулого, а також бажання звільнитися від них і почати нове життя. Роман про дорослішання, втечі й повернення до себе. Герої – молоді люди, що шукають себе у світі, який постійно тисне. Карпа не романтизує страждання, а називає речі своїми іменами.

Мовний стиль: жива, рухлива українська, що змінює ритм залежно від емоції, відверта, місцями різка, але справжня, без мовних «фільтрів», без страху звучати занадто.

Роман звільняє від внутрішнього страху «соромно говорити», показує, що українська може бути емоційною та гострою.

В книзі українська стає мовою внутрішнього протесту і самоцінності.

Карпа І. BITCHES GET EVERYTHING : роман / І. Карпа. – Харків : Клуб Сімейного Дозвілля, 2007. – 240 с.

Відверта історія розкутого життя молодії кінорежисерки Тріші Торнберг, яка знімає провокативне кіно. У вільний час Тріша розважається в колі друзів, і розваги їхні з погляду пересічного громадянина досить нестандартні, навіть скандальні. Її черговий фільм забороняє цензура, однак відбуваються підпільні покази, і картина Тріші здобуває премію Венеціанського кінофестивалю. Під час вручення кінопремії на неї чинить замах маніяк. Із жахом Тріша розуміє, що це – один з її колишніх

коханців...

Роман не лише література – це маніфест свободи. Книга побудована на міксуванні молодіжного сленгу, урбаністичних інтонацій і рефлексій про жіночу незалежність.

Роман Карпи «Bitches get everything» являється текстом, що передусім є способом самопрезентації міської молодіжної субкультури. Письменниця є одною із яскравих представників сучасного українського постмодернізму. Молодь читає Карпу з «відкритим ротом», а представники старшого покоління категорично не сприймають цю літературу, вбачаючи у ній передусім вульгарність, брутальність та шокуючий спосіб самовираження розбещеної молоді. Таке різке протиставлення читацької аудиторії вже само собою є доволі цікавим феноменом, який потребував би фахової оцінки. Передусім поглянемо, як сама авторка позиціонує свій текст стосовно читачів, та чи зацікавлена вона у певній селекції власної читацької аудиторії.

Увесь текст Ірени Карпи можна читати як спосіб художнього відмежування «своїх» і «чужих», як пошук «свого» читача, який вартує того, щоб розуміти і творчі пошуки, і інтелектуальну гру автора. Назва роману – «Bitches get everything», – одразу відкидає тих, хто не володіє англійською мовою (і не даремно, тому що у романі багато англомовних лексем, цитат і, навіть, англомовний сценарій фільму, який за сюжетом написаний Трішею Торнберг, автор подає без перекладу). Наступним кроком є відмежування від надто цнотливого читача, адже з перших сторінок роману складається враження, що Ірена Карпа навмисно згущує фарби і докладає неабияких зусиль, аби шокувати аморальною поведінкою героїв, яка суперечить усім нормам соціуму, а подекуди, навіть, нормам здорового глузду.

Мовний стиль: динамічний, без пуризму, слова беруться з життя, а не зі словника, стиль «говорю так, як думаю».

Ця книга руйнує міф про те що «українська звучить надто офіційно». Українська в ній – мова сили, прямоти, вибору.

Карпа І. Піца "Гімалаї" / І. Карпа. – Харків : Клуб Сімейного Дозвілля, 2011. – 400 с. : тв.

«Карпа залишається Карпою», – так можна було б почати, якби прізвище Карпа не набуло загрозливого поширення в наших гуманітарних сферах. Доведеться уточнювати: Ірена Карпа залишається собою.

У найновішому й наразі найбільшому за обсягом романі «Піца "Гімалаї"» читач упізнає інтонацію, манеру говорити, улюблені мотиви, гостру соціопатію й дошкульну самоіронію авторки книг «Фройд би плакав», «Перламутрове порно», «Добло і Зло». Проте уважний читач – а такі, на щастя, не перевелися – зауважить і ще дещо: еволюцію стилістики, майже фольклорну оповідальність, сюжетну вигадливість... втім, залишмо уважного читача на самоті зі своїми спостереженнями. Тут і пошуки себе, і стосунки, і світ фестивалів, музики, невдач і невимушеної свободи.

Роман «Піца "Гімалаї"» – це історія про дівчину з дивним ім'ям Редька, що безперестанно мріє про мандри. Старша сестра скидає героїню з небес на землю: краще б на роботу влаштувалася – он хоч піцу доставляти. Тільки от у Редьки, вочевидь, у крові дзен-туризм. Одна коробка з італійським наїдком стає для дівчини справжньою скринькою Пандори, і тепер вже інстинкт самозбереження жене її від київської піцерії через Ляйпціг аж до Індії. Піцу замовляли? А нове життя?

В романі подорож – метафора внутрішніх змін. Вона не про географію, а про дозрівання. Карпа говорить голосом свого покоління: сміливим, урбаністичним, десь епатажним.

Мовний стиль: Карпа пише не «книжною», а живою мовою, якою говорять молоді люди – і жаргоном, англіцизмами, іронічними скороченнями. Це українська без пафосу – нормальна, природна, щоденна.

У тексті багато українських реалій, музичних посилань, відсилань до внутрішнього поколіннєвого досвіду.

«Піца "Гімалаї"» – це про пошук себе, право на помилку, і свободу жити так, як відчуваєш.

Українська в романі – це не зобов'язання, а простір самовираження.

Карпа І. З роси, з води і з калабані / І. Карпа. – Харків : Клуб Сімейного Дозвілля, 2012. – 320 с.

Автобіографічна збірка Ірени Карпи, поділена на три частини: З роси, з води та з калабані. Авторка повертається до свого дитинства у Ярмче, розповідає про дивакуватих родичів, перші самостійні кроки та студентські пригоди. У другій частині з'являються символічні образи та іронія, а в третій – особисті листи, які відкривають глибокі емоції та рефлексії. Це книжка, в якій серйозне переплітається з абсурдом, а сміх – із щемом.

Це історії з дитинства, які дітям читати заборонено! Мемуари зірки, за яку жоден літературний негр не взявся б писати автобіографію! Тож все сама: попри глянцевої обкладинки, попри спалахи софітів Ірена Карпа запрошує вас до свого раю з ковбасами замість райських кущів. Вона тішитиме вас безкомпромісністю дитячих спогадів (З роси...), бентежитиме картинками підсвідомості, які не навідували навіть Сальвадора Далі (...з води), зваблюватиме приватними розмовами в божественному середовищі (...і з калабані).

Карпа показує ніжність і турботу – але без цукру. Це книжка про вразливість, любов, пам'ять і самоіронію. Вона м'яка, але не слабка.

Мовний стиль: українська звучить як мова близькості – до себе і до інших. Книга дає нам відчуття, що українською можна говорити про емоції ніжно, красиво, чутливо. Це українська, в якій можна любити, підтримувати, дякувати.

2.1 Як книги Ірени Карпи допомагають перейти на українську

Твори Ірени Карпи допомагають не лише читати українською – вони допомагають полюбити мову. Її стиль руйнує стереотип, що українська – це щось складне чи надто урочисте. Навпаки у Карпи вона звучить просто, життєво, з гумором і музикальністю. Авторка не змушує «вчити слова – вона вводить читача у живе середовище мови, де фрази засвоюються природно, через емоцію й сюжет. Українська у неї – не музейна, а така, якою говорять друзі за кавою чи пишуть щирі повідомлення. Карпа часто акцентує на важливості вибору мови – як часини себе. Це не примус, а потреба повернути своє. Читач не змушує себе «вчити» мову – він просто починає думати нею.

Герої Карпи живуть у сучасному світі: подорожують, переживають війну, шукають кохання, борються з самотністю. Завдяки цьому мова набуває близькості – читач не відчуває відстані між книжковим текстом і власним життям. У її текстах багато щирості, самоіронії, почуттів – і саме це відкриває людині внутрішню свободу говорити українською без страху помилитися чи «звучати неідеально».

Особистий приклад письменниці: Ірена живе українською не лише на сторінках книг, а й у повсякденному житті, у публічних виступах, інтерв'ю, спілкуванні з аудиторією. Її природність і впевненість надихають: якщо можна бути собою, спілкуючись українською – значить, це і є справжня свобода.

Тож книги Ірени Карпи стають своєрідним містком між мовою серця й мовою повсякдення – допомагають зробити українську не «ціллю», а частиною власного світу.

3. Мова, війна, література: позиція Ірени Карпи

Ірена Карпа – одна з тих авторок, яка вже з 2014 року послідовно підтримує українську армію, фронтових волонтерів і культурну боротьбу за українську ідентичність. Її позиція не декларативна – вона практична, жива і голосна.

«Нам зрозуміло, чому ми хочемо "кенсельнути" російську культуру. Це культура гвалтівників і злодіїв, і жодним толстоевським це не припудриш. Але назовні потрібно говорити, що ми не виступаємо за "кенселінг", а виступаємо за культурний карантин. Цивілізований світ зараз потрібно захистити від усього російського. Ми виступаємо за те, щоб російську культуру поставили на паузу – до кінця війни, до виплати репарацій, до звільнення військовополонених, до повернення депортованих людей, до того, як будуть оголошені вироки за воєнні злочини». – сказала письменниця в інтерв'ю BBC.

Вона говорить просто: «Українська мова, культура і право бути собою існують, бо хтось за це тримає зброю». Часто виступає перед військовими, бере участь у благодійних заходах, підтримує армію через волонтерські ініціативи, пише тексти для зборів на дрони, авто, турнікети тощо. Її тон – без пафосу: вона не романтизує війну і не ліпить героїчних плакатних образів. Говорить про людей – живих, сильних, втомлених, іноді цинічних, але справжніх.

У багатьох її творах є образи ветеранів, людей які повернулися з фронту, тих хто втратив дім і шукає себе, жінок, що чекають, але не в «трагічному мовчанні, а в усвідомленій любові і силі.

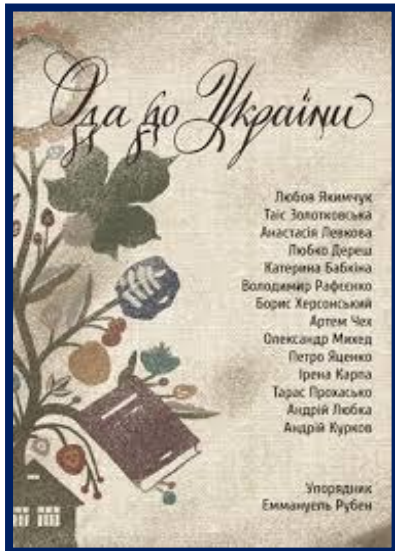

Волонтери : Мобілізація добра : збірка / [укладач І. Карпа]. – Харків : Клуб Сімейного Дозвілля, 2015. – 256 с. : тв.

Це книга про звичайних людей поруч із нами, які іноді здаються справжніми атлантами, на чиїх плечах тримається наш світ. Тих, хто робить надзвичайне для бійців, поранених, сиріт, біженців, з ранку до вечора шукаючи можливості для допомоги: збирає гроші на ліки, надає притулок тим, хто залишив рідні домівки, годує, напуває, зігріває... Це волонтери. Мирні воїни світла.

«Усі, хто волонтерить, так чи інакше пропускають той біль світу через себе.

Вроджена емпатія? Пристрасть до самопожертви? Бажання робити світ кращим у будь-який спосіб, бо так навчилися в дитячих книжках і героїчних фільмах? Хтозна. Достеменно одне – вони ніколи не стоять осторонь. Розгрібаючи найгірші, найбільш стресові ситуації, самі залишаються притомними. Що допомагає їм вижити?», – розповідає Ірена Карпа, яка стала упорядницею збірки.

Ода до України : збірка есеїв, оповідань та віршів / упор. Еммануель Рубен. – Київ : Книголав, 2022. – 248 с. – (Серія «Полиця бестселер»).

Книга про українську історію, культуру, природу та людей

Під час повномасштабної російсько-української війни, французький письменник Еммануель Рубен запросив чотирнадцятьох українських авторів і авторок розповісти про свою Україну. Так з'явилася антологія *Hommage à l'Ukraine* – «Ода до України». Любов Якимчук, Таїс Золотковська, Анастасія Левкова, Любоко Дереш, Катерина Бабкіна, Володимир Рафєєнко, Борис Херсонський, Артем Чех, Олександр Михед, Петро Яценко, **Ірена Карпа**, Тарас Прохасько, Андрій Любка, Андрій Курков – це автори, твори яких увійшли до збірки. Вони розповідали про міста і села України, улюблені краєвиди та місця сили, про те, що приховує слово «Дім».

Видано за сприяння WeEurope – платформи, створеної європейськими лідерами, яка втілює в життя ініціативи, спрямовані на захист принципів демократії та свободи.

Чому варто прочитати книжку «Ода до України»?

- Збірка есеїв, оповідань та віршів, що були написані під час війни.
- Автори антології пишуть про власні спогади й відчуття, про речі, які приносили радощі і думками про те, як війна змінює сприйняття дому.
- Антологія включає історії про 11 областей України та Крим

«Те, що я роблю, я роблю своїм прикладом. Наприклад, пишучи тексти для іноземних медіа чи видаючи антологію. Ось шведська антологія вийшла, французька антологія *Hommage à l'Ukraine*, в українському перекладі – «Ода до України». Це 14 хороших письменників написали такий своєрідний гід по Україні, про наші класні місця. І от воно є також французькою.

А я ще попала в посольство України у Франції – у якийсь такий час, коли ми вигризли ті бюджети, провели кілька дуже хороших заходів. Наприклад, на книжковому салоні нарешті був нормальний стенд України. Цьому сприяли Paris Fashion Week, Paris Design Week, щоб наші

брали участь, фестиваль Un Week-end à l'Est, який був дуже класний. І до речі, він знову був. Я вже допомагала просто як фрілансер французам організовувати. Але там реально топові гравці були. Той же Жадан був. Збірка, до речі, ця презентувалася – Hommage à l'Ukraine. Там була Бабкіна, Борис Херсонський, Оксана Линів. Усе було в Théâtre du Châtelet. У результаті все було добре: люди прийшли і зали були повні.» – ділиться спогадами Ірена Карпа.

«Читаючи різні тексти, нагально написані для фіксації історії, що стає нам дедалі більш близькою і знайомою, ми усвідомимо, наскільки цей автопортрет України, створений її письменниками і письменницями, схожий на глибинний портрет Європи»,

Еммануель Рубен, письменник, упорядник збірки.

«Есеї зі збірки, яку ви тримаєте в руках, потужніші за радянські танки, і, на щастя, їм не доведеться іржавіти десь на маргінесах історії. Це оповіді про дім. Все це місця, які обирають тебе і які щодня обираєш ти, вирішуючи переїхати, лишитися, жити, народжувати й писати книжки саме тут»

Богдана Романцова, літературознавиця.

Я не знаю, як про це писати : збірка оповідань та есеїв / кураторка: І. Карпа. – Київ. – #книголав, 2024. – 488 с.

Початок повномасштабної війни вплинув на всіх нас, залишивши відбитки в житті кожного українця і водночас закарбувавши слід – історію пройденого в той час досвіду.

Влітку 2022-го року письменниця Ірена Карпа, проконсультувавшись із психологинею Ларисою Волошиною, започаткувала онлайн-курс «Терапевтичне письмо», де допомагала учасникам проговорювати пережитий біль та виплескувати емоції у власноруч написаних історіях. Ці заняття виявилися корисними та ефективними, тож Ірена продовжила працювати в напрямку творчого терапевтичного письма і заснувала курс «My Story», під час якого запропонувала студенткам попрацювати над досвідом, пережитим під час повномасштабної російсько-української війни. На курсі учасниці писали твори, в яких ділилися власними історіями чи історіями близьких людей, створюючи оповідання на основі реальних подій. Усвідомивши, що ці тексти справді варті уваги, Ірена Карпа загорілася ідеєю: «видати збірку текстів не професійних письменниць, а "звичайних героїнь у надзвичайних обставинах"».

Так з'явилася збірка короткої прози «Я не знаю, як про це писати». Це історії проживання російсько-української війни, які, художньо переосмислені та втілені в оповідання й есеї, звучать розмаїто, але є голосами одного спільного досвіду. **«Говорити, розповідати, радитися вголос зі своїми – це те, що**

тримає нас у найскладніші часи, – говорить Ірена Карпа. – **Ці історії – якраз такі**». Письменниця пояснює, що терапевтичне письмо здатне звільнити: сміхом, проговоренням, фіксацією емоцій та подій, виплескуванням гніву й ненависті, а чи любові та вдячності, збереженням пам'яті про тих, кого варто пам'ятати. В кінці збірки Ірена Карпа пропонує читачам також спробувати записати власну історію або просто свої думки. **«Бо хто, як не ви, є головним героєм вашого життя?»** – каже вона.

Втілювати ідею в книжку Ірені допомагала редакторка та упорядниця Жанна Капшук. «Ця збірка – ніби розмова, що має свій рух: від думок про дім – через почуття розгубленості, запитань і невизначеності – через ухвалені рішення та пошук стійкості – через втрати і біль та важкі переживання – через пошук світла у темряві – через сміх крізь сльози або сміх завдяки гумору – до пошуків шляхів до себе та свого відновлення», – ділиться Жанна.

Тут ви знайдете тексти багатьох авторок-учасниць курсу, серед яких Анастасія Нарольська, Ірина Шмигельська, Марія Карапата, Оксана Левчук, Наталія Крайнюк, Наталка Ремез, Ніла Ревчук та багато інших.

Чому варто прочитати книжку «Я не знаю, як про це писати: збірка оповідань та есеїв»?

- «Я не знаю, як про це писати: збірка оповідань та есеїв» – надзвичайно важлива книжка, яка фіксує події російсько-української війни через призму її очевидиць.
- У збірці розміщено тексти багатьох різних авторок-учасниць терапевтичного онлайн-курсу Ірени Карпи «My Story».
- Матеріали, які ви знайдете у цій збірці, подібні до розмови з близьким другом – вони про втрату, сльози, біль, нові сенси, пошук світла в темряві та шляхи свого духовного відновлення.
- Збірка не читає моралі, а показує емоційні, людські історії війни.
- Формує поколіннєву літературну пам'ять про війну тепер, не «колись потім».

Карпа І. Він повертається в неділю / І. Карпа. – Київ : #книголав. – 2025. – 536с.

**Тим, хто чекає
Тим, на кого чекають**

Новий роман Ірени Карпи, створений на стику великої історії та дуже особистих переживань. Це книжка про війну, яка розгортається не лише на полі бою, а й у серцях людей. Про зламані плани, мовчазні тривоги, листи без відповіді, речі, що залишаються вдома, і людей, яких доводиться відпускати. Карпа влітає у сюжет голоси різних

героїв, що розкидані між Києвом і Харковом, Амстердамом і Парижем, Миколаївщиною та Бургундією, але з'єднані війною, пам'яттю, любов'ю і страхом втратити назавжди.

Це роман про жінок, які продовжують жити, виховувати дітей, дихати солоним повітрям, працювати, кохати, навіть коли земля під ногами більше не відчувається. Про чоловіків, які йдуть і тихо обіцяють повернутися в неділю. Про дітей, які намагаються зрозуміти, чому їхній світ більше не такий, як учора. У центрі оповіді – архітекторка Віра, яка живе у Франції з чоловіком і дочкою, але її внутрішній світ усе гучніше кличе назад – до України. А ще це історія про АТОВця Атрея і школярку Матільду, які проходять власні маршрути – тілом і душею – через біль, вибір, втрату і відновлення.

Авторка балансує між глибоким щемом і життєствердною іронією, між відвертими сповідями та мовчанням, яке говорить голосніше за слова. Це роман, у якому кожен рядок несе пульс нашого часу, а кожна сцена – емоцію, знайому до болю. Тут є сльози, сміх, мовчання, ніжність, обійми, розлука, вино, полин, прованський вітер і українське небо. Усе водночас.

Чому варто прочитати книжку «Він повертається в неділю»?

- Глибоке емоційне зображення життя українців під час повномасштабної війни.
- Жіночий погляд на втрати, вибір, адаптацію та силу бути собою в нових обставинах.
- Мозаїка людських історій: від степів Миколаївщини до узбережжя Нормандії, від запахів Криму до мирного Амстердаму.
- Сюжетні лінії й особисті драми героїв, що майстерно переплітаються.
- Сучасна проза, що говорить про складне: щиро, легко й болісно водночас.

Мовний стиль: українська звучить органічно та повсякденно, без штучного піднесення, чи спеціальної «показовості». Саме через мову відкривається вразливість, пам'ять, досвід втрати і повернення, як неможливо підробити.

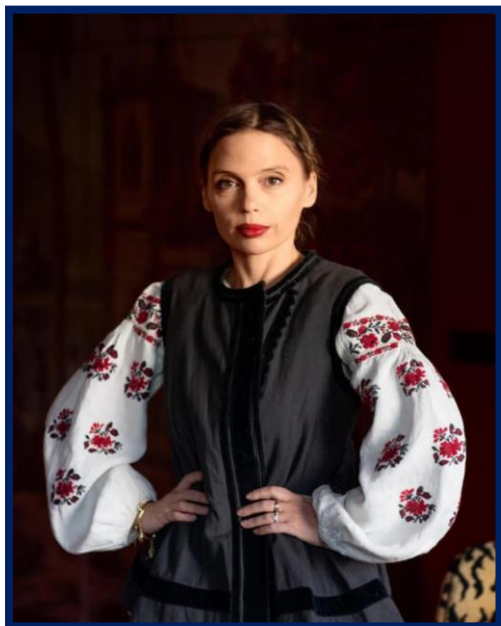
У Карпи мова – спосіб не дати себе з'їсти російському дискурсу. Коли вона сміється з імперії – це активна форма опору. Українська для неї – простір свободи та самоцінності. Мова – це не "правильно" чи "красиво", а жити або не жити своїм життям. Війна тільки зробила це видимим:

- говориш українською – тиобираєш свободу,
- борешся за право бути собою – це і є фронт.

Коли працювала з темою посттравматичного синдрому у військових – це вже те, що чекає на нас після війни, – консультувалася з психіатром, який працює з військовими. Я взагалі дуже вивірено ставлюся до того, що пишу. (Щонайменше так мені не прилетить гейт за щось, висмоктане з пальця. Хоча гейт, звісно ж, за щось прилетить, я до цього також готова.) Головне, що я знаю для себе, – ця книжка чесна говорить Карпа.

3.1 Вишиванка і мова як код ідентичності

«Вишиванку не можна носити під примусом»

Ірена Карпа часто використовує національні мотиви в своїх образах: виступах, соцмережах. Підкреслює, що українське – не архаїчне, а модне, сміливе, живе.

Карпа послідовно говорить: українська мова – це **дім**, захист і творчість. Вишиванка тут – **мовна приналежність**, видимий знак **«Я з України»**. Через такі образи письменниця підкреслює: традиція продовжується у нашому теперішньому.

«Вишиванку не можна носити під примусом. Так само як не можна примусово любити чи перейти на українську мову. В вишиванці є тонка грань між тим, що кіч, і тим, що смак. А може і не тонка – варто просто хоч

трохи петрати у традиційних кольорах та орнаментах. Слобожанщину одна, Гуцульщина інша.

Яскраві кольори українського вбрання – це завжди спротив мороку і смерті. Їх у нашій історії щедро несли сусіди, особливо з північно-східного боку. В неділю – сорочина біла. Мальви під хатою. Ластівки в стрісі. Намисто на шії, що часто коштувало як пара волів. Вмиті обличчя, побілені хатки, любов до свого.

Це вишито в нас так глибоко, що сьогодні солдати, де можуть, садять собі городину коло окопів. В дітей, що вийшли з бомбосховищ, помиті голови. Жінки обирають собі сукні на перемогу, бо краса – це теж зброя, вона про нескореність і оптимізм. В когось ця сукня неодмінно буде вишитою.

Вишиванки в голод вимінювали на їжу. Моя прабаба з Київщини несла сорочки на Захід України, де могла виміняти їх на харчі. Може, навіть у моєї іншої прабаби, по татовій лінії. А значить, виміняти і моє життя за багато років по тому.

В мене досі є сорочка Баби Ірени, татової мами. Вона тонка, тканина подібна на шовк, делікатну вишивку сьогодні назвали б мінімалізмом. Землі, де її вишили – сьогодні під Польщею. Сорочка – ровесниця операції «Вісла». Пережила прихід совітів, пережила прихід німців. Всі вони обіцяли волю Україні. Всі виявилися віроломними.

Волю ми здобули не завдяки, а наперекір. Здобуваємо. Знову і знову.

Колекція нових дизайнерських сорочок, переосмислених чи ідеально зреплікованих із музейних оригіналів, лежить у мене вдома в скрині. Це мій скарб. Я його бережу для дітей. А ще це свідчення того, що ця традиція може пережити все. Війни, голодомори, репресії. Всі-всі спроби знищити нас як автентичний народ. Вишивка пережила і переживе усіх потвор. Як і наші пісні,

десь явно в ній зашиті. Кимось призабуті, кимось лише вивчені, але зараз, в умовах війни, віднайдені і підставлені світлу.

Ну бо це – Сила. І це – Ми». – зі слів письменниці.

4. Відгуки читачів і вплив на аудиторію

Творчість Ірени Карпи завжди викликає емоції – байдужих майже не буває. Її читають ті, хто шукає щирості, сили та внутрішньої свободи. І дуже часто серед відгуків звучить думка: «Завдяки Карпі я почала читати й говорити українською без сорому».

У соцмережах і блогах читачі діляться, що книги письменниці допомогли їм «відчувати мову». Її герої говорять просто, живо, по-нашому – і це надихає. Молодь відзначає, що завдяки Карпі українська мова стала звучати природно у сфері, де раніше домінувала російська – у темах кохання, дружби, подорожей.

Письменниця активно спілкується зі своєю аудиторією через соцмережі, інтерв'ю, подкасти, ретрити, виступи на культурних подіях. Її публічна позиція – це приклад того, що сучасна українська може бути стильною, дотепною і живою. Вона показує, що україномовна культура – не архаїчна, а яскрава і впевнена в собі.

Її вплив особливо помітний серед молодих людей, які шукають «свою» мову. Для них Карпа – не просто письменниця, а людина, що легітимізує українську як мову внутрішнього світу, емоцій і щоденних розмов.

Карпу необхідно читати – її жвава, жива мова, гострий гумор та небанальні образи стануть бальзамом на душу тих, хто скучив за актуальним українським словом. Влучна і щира, вона запрошує до світу своїх героїв, які геть усі здаються тобі добре знайомими з дитинства

Катя Осадча, телеведуча

Карпа вміє так усе сказати і описати, що вже не знаєш, навіщо це малювати. Але ж рука так і тягнеться до фотошопу – той світ близький і зрозумілий, хоча складний до біса.

Гриця Ерде, художниця

У нас з Іренкою ніби й різниця у віці трохи є, і відстань між нашими рідними містами десь із 300 кілометрів, мабуть, і жив я значно ближче до поліщуків, ніж до гуцулів, і, зрештою, я – хлопчик, а вона – дівчинка... А читаю оці кумедні історії – немов про своє дитинство читаю!

Сашко Положинський, співак, лідер гурту «Тартак»

Ірена пише не пером, не олівцем, не ручкою і не на клавіатурі – вона пише кров'ю. Інколи це кров не її, а того, в кого вона вистала для чергового свого оповідання, перевтілюючись у суккуба чи Мавку лісову. Хто візьме в руку цю книжку, обов'язково стане її донором. Я ним вже став»

Іван Леньо, музикант, лідер гурту «KOZAK SYSTEM»

«Піца "Гімалаї"» – книга такою мірою різнопланова, що навіть той, хто прізвище Карпа на обкладинці бачить уперше, самотійно і без зусиль сам визначить для себе «про що», «для кого» та до якого

жанру належить цей роман. Когось поглине захопливе road-movie з усім арсеналом обов'язкових елементів – таємницями, пошуками скарбів, небезпечними подорожами, екзотичними пригодами etc.; хтось побачить тут чергове персональне дао, загорнуте в кілька шарів белетристичних фантиків; комусь почується звичайна родинна історія, котра передається з уст в уста, обростаючими невірогідними деталями й міфологічними обставинами.

Юрій Іздрик

«Добрі новини з Аральського моря» Хтось із критиків порівняв цю книгу з популярним свого часу серіалом «Секс і місто». У тому справді щось є. Жінки, з якими трапляється чимало приємних і не дуже історій, виживають у цьому світі й ідуть до головної мети – лишитися собою, покращивши власне життя. Відтак, книга однозначно сподобається любителям згаданого серіалу й подібних, життєвих драм і плавного розвитку подій.

P.S. Приємно здивувала відсилка у творі до Міфа – українського оперного співака Василя Сліпака, який довгий час працював у Франції, а з початком російсько-української війни поїхав добровольцем на Донбас. Загинув від кулі снайпера 2016 року біля селища Луганське.

Відгук читача 14|| «Помаранчевий – новий чорний»

Відгуки про твори Ірени Карпи переважно позитивні, читачі відзначають щирість, актуальність, гумор та сміливість у висвітленні тем (булінг, насильство, фемінізм). Водночас, деякі критикують її за надто провокативний стиль, відверті сцени, а в деяких книгах – складний стиль написання.

Післямова

Провокативна, несподівана, екстравагантна, з хорошим почуттям гумору – і це далеко не всі якості, якими наділена Ірена Карпа. Одна з найяскравіших постатей сучасної української літератури, яка поєднує безкомпромісність висловлювання, самоіронію й внутрішню свободу. Її творчість вирізняється сміливістю тем, чесністю перед читачем і вмінням називати речі своїми іменами. Вона говорить про травми, війну, тілесність, любов, втрати, і водночас не втрачає гумору та легкості. Карпа належить до тих авторів, які не прикрашають реальність – вони вчаться жити в ній і допомагають це зробити іншим. Твори Ірени Карпи є сильно емоційними та часто викликають дискусії. При виборі книги варто враховувати, що певні твори можуть бути не для всіх через відвертість або складність мови.

У мовному аспекті Ірена Карпа має особливо важливе значення як письменниця, що сприяє переходу читача на українську мову. Її тексти звучать живо, природно, без штучності. Вони передають ритм сучасного міського мовлення, показують українську як повсякденну, емоційну, сильну, актуальну, здатну передати і ніжність, і бунт, і сміх, і біль. Мова Карпи – це мова живих людей, а не підручників. Письменниця також разом із власною позицією активно підтримує українську культуру та мовну стійкість, виступає проти культурної залежності від росії, відстоює право українців звучати своїм голосом у світі.

Твори Карпи можуть бути мотивацією до змін, адже вони показують, як реагувати на негативний досвід і будувати нове майбутнє.

Бібліографічні джерела

Книги

Волонтери : Мобілізація добра : збірка / [укладач І. Карпа]. – Харків : Клуб Сімейного Дозвілля, 2015. – 256 с. : тв.

Ірена Карпа. – письменниця, співачка, мандрівниця / [упорядник І. Славінська]. – [Чернівці] : Meridian Czernowitz, [2014]. – 80 с.

Ода до України : збірка есеїв, оповідань та віршів / упор. Еммануель Рубен. – Київ : Книголав, 2022. – 248 с. – (Серія «Полиця бестселер»).

Карпа І. Він повертається в неділю / І. Карпа. – Київ : #книголав. – 2025. – 536с.

Карпа І. Добрі новини з Аральського моря : [роман] / І. Карпа. – Київ : Книголав, 2019. – 592 с. : тв. – (Полиця бестселер).

Карпа І. З роси, з води і з калабані / І. Карпа. – Харків : Клуб Сімейного Дозвілля, 2012. – 320 с.

Карпа І. Піца "Гімалаї" / І. Карпа. – Харків : Клуб Сімейного Дозвілля, 2011. – 400 с. : тв.

Карпа І. Фройд би плакав : роман / І. Карпа. – Харків: Фоліо, 2006. – 238 с. – (Графіті).

Карпа І. BITCHES GET EVERYTHING : роман / І. Карпа. – Харків : Клуб Сімейного Дозвілля, 2007. – 240 с.

Я не знаю, як про це писати : збірка оповідань та есеїв / кураторка: І. Карпа. – Київ : #книголав, 2024. – 488 с.

Література про І. Карпу

Карпа І. Історія про те, чим міряти успіх / І. Карпа // Історії талановитих людей / уклад. І. Славінська. – Київ, 2014. – С. 53-62

«Молода» українська письменниця, яку читають за кордоном // Калейдоскоп знаменних дат на 2020 рік. – Київ, 2019. – С. 102-105

Самара І. Невідоме тіло української жіночої прози / І. Самара // Дніпро. – 2015. – № 7-9. – С. 134-139

Трофименко Т. «Добло і зло» Від Ірени Карпи / Т. Трофименко // Трофименко Т. #окологітературне: усе, що ви хотіли знати про сучасну українську літературу / Т. Трофименко. – Харків : Віват, 2019. – С. 53-55

Електронні ресурси

«Вишиванку не можна носити під примусом», – Ірена Карпа // Дзвін : [сайт]. – Електрон. дані. – Черкаси, 2023. – Режим доступу: <https://surl.li/hroocd> (дата звернення: 30.10.2025. – Назва з екрана.

Відгук читача 63 || Ірена Карпа «Добрі новини з Аральського моря» [Електронний ресурс] // refchyt.wordpress.com : [сайт]. – Електрон. дані. – [Б. м. : б. в.]. – Режим доступу: <https://surl.li/wxdiai> (дата звернення: 31.10.2025). – Назва з екрана.

Він повертається в неділю [Електронний ресурс] // Лабораторія : [сайт]. – Електрон. дані. – [Б. м.], 2025. – Режим доступу: <https://surl.li/ctfirm> (дата звернення: 15.10.2025). – Назва з екрана.

Ворожбит О. Роман І. Карпи «Bitches get everything» як текст міської молодіжної субкультури : [Електронний ресурс] / О. Ворожбит // Актуальні проблеми слов'янської філології. – 2010. – Випуск XXIII. – Частина 1. : [сайт]. – Електрон. журн. – [Б. м. : б. в.]. – Режим доступу: <https://surl.li/hbjrmr> (дата звернення: 7.10.2025). – Назва з екрана.

Гордієнко В. «Обзивали селючкою, але не могла підвести тата»: Карпа розповіла про свій шлях до української мови [Електронний ресурс] / В. Гордієнко // Уніан : [сайт]. – Електрон. дані. – [Б. м.], 2022. – Режим доступу: <https://surl.lt/cqqdhq> (дата звернення: 14.09.2025). – Назва з екрана.

Демчак О. Ірена Карпа та авторки збірки «Я не знаю як про це писати» презентують видання у Кропивницькому [Електронний ресурс] / О. Демчак // Суспільне. Кропивницький : [сайт]. – Електрон. дані. – Кропивницький, 2024. – Режим доступу: <https://surl.lu/cdboci> (дата звернення: 29.10.2025). – Назва з екрана.

«З роси, з води і з калабані»: Безкомпромісні мемуари Ірени Карпи [Електронний ресурс] // uchebka : [сайт]. – Електрон. дані. – Київ, [б. в.]. – Режим доступу: <https://surl.li/bwelwo> (дата звернення: 30.10.2025). – Назва з екрана.

Піца «Гімалаї» – Ірена Карпа : [Електронний ресурс] // Українська література. Електронна бібліотека : [сайт]. – Електрон. дані. – [Б. м. : б. в.]. – Режим доступу: <https://ukrclassic.com.ua/irena-karpa-pitsa-gimalaji> (дата звернення: 14.10.2025). – Назва з екрана.

«Книжка, яка в часи війни дає надію». Ірена Карпа презентувала роман «Він повертається в неділю» [Електронний ресурс] // Радіо культура : [сайт]. – Електрон. дані. – [Б. м.], 2025. – Режим доступу: <https://ukr.radio/news.html?newsID=108592> (дата звернення: 16.10.2025). – Назва з екрана.

50 хвилин трави. Фройд би плавав [Електронний ресурс] // Лабораторія : [сайт]. – Електрон. дані. – [Б. м. : б. в.]. – Режим доступу: <https://surl.li/xpqtah> (дата звернення: 28.10.2025). – Назва з екрана.

Прокопенко І. Ірена Карпа: «Ціле покоління виросло на моїх книжках» [Електронний ресурс] / І. Прокопенко // ТиКиїв : [сайт]. – Електрон. дані. – Київ, 2024. – Режим доступу: <https://tykyiv.com/mistekij/irena-karpa/> (дата звернення: 15.09.2025). – Назва з екрана.

Рубен Е. Ода до України [Електронний ресурс] / Е. Рубен // Лабораторія : [сайт]. – Електрон. дані. – [Б. м. : б. в.]. – Режим доступу: <https://surl.lu/ilsddt> (дата звернення: 9.10.2025). – Назва з екрана.

Бібліографічний посібник

***Книжки, які допомагають
перейти на українську.
Ірена Карпа***

Біобібліографічне досьє

Укладач:

Ольга Пошибайло

Редактор
Комп'ютерний набір
Комп'ютерна верстка
Відповідальна за випуск

Н. Фенько
О. Пошибайло
О. Якубовський
С. Сичова

Підписано до друку 17. 11. 2025 28 стор. Тираж 1 прим.
Обласна бібліотека для юнацтва імені Олеся Гончара
36039, м. Полтава, вул. Олеся Гончара, 25 А
[http:// libgonchar.org](http://libgonchar.org) E-mail: pobugonchara@ukr.net